

1968-10

Maandschrift voor

BIJENTEELT

Versijnt maandelijks

Jaargang 70 - oktober 1968

Officieel orgaan van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland

WAS EN KUNSTRAAT

In verband met de stijging van de wasprijzen hebben wij geruime tijd geleden onze inkooprijzen voor zuivere was en ruwe raat reeds aanmerkelijk verhoogd.

Sedert 1 juli j.l. hebben wij de prijzen van kunstraat verhoogd met f 1,— per kg.

VERWACHTE PRIJSSTIJGING

De invoering van de nieuwe omzetbelasting (B.T.W.) per 1 januari a.s. zal prijsverhogend werken op de imkersartikelen. Wij geven afdelingsdepots en leden daarom in overweging hun aankopen voor volgend jaar reeds in de komende maanden te doen, dus vóórdat de prijzen worden verhoogd.

Als u deze aankopen zoveel mogelijk gezamenlijk of afdelingsgewijs doet, bespaart u bovendien flinke bedragen aan vracht.

Denkt u er met het opgeven van deze bestellingen even aan, dat het Bijenhuis tussen Kerstmis en Nieuwjaar gesloten zal zijn wegens inventarisatie? In verband met de voorschriften betreffende de B.T.W. zal er namelijk aan die inventarisatie dit jaar veel meer werk verbonden zijn dan andere jaren.

ZELF WASKAARSEN MAKEN

Vele imkers (en tal van niet-imkers) maken hun kerstkaarsen zelf van superkunstraat. Wij leveren daarvoor niet alleen de superkunstraat, maar ook de pit. Deze pit wordt speciaal gevlochten voor kaarsen van **bijenwas**. Bijenwas stelt namelijk heel andere eisen aan de pit dan b.v. stearine. We hebben nu twee soorten pit:

a. Pit no. 5 voor kaarsen tot 3 cm dik à 50 cent per meter;

b. Pit no. 10 voor kaarsen tot 5 cm dik à 60 cent per meter.

We maken u hier zo vroegtijdig opmerkzaam, omdat deze **kerstkaarsen** blijken een zeer gewild **sinterklaasgeschenk** te zijn.

Zo maakt u de kaarsen: leg de superkunstraat een tijdje op een warme plek, zodat hij soepel wordt. Rol een vel kunstraat op met de pit in het midden. Voor dikkere kaarsen kunt u er nog een vel kunstraat omheen rollen.

Als u de pit van ons krijgt, zit er aan één eind een knoop. Let er vooral op, dat dat de kant van de kaars wordt, die u aansteekt. U kunt één vel kunstraat in de **breedte** oprollen. De kaars wordt dan pl.m. 20 cm lang en u gebruikt pit no. 5.

Als u twee vellen kunstraat in de **lengte** oprolt, wordt de kaars pl.m. 34 cm lang en u gebruikt ook pit no. 5.

Rollt u drie vel kunstraat in de **breedte** op, dan krijgt u een kaars van pl.m. 5 cm dik en 20 cm lang en u gebruikt dus pit no. 10.

Deze kaarsen van superkunstraat branden lang. Een kaars van één vel superkunstraat brandt pl.m. 9 uur en een kaars van twee vellen brandt pl.m. 15 uur.

Waskaarsen van superkunstraat ruiken lekker omdat superkunstraat bestaat uit **zuivere** bijenwas, waaruit alle afvalstoffen verwijderd zijn.

Bestelt u uw superkunstraat en pit (met vermelding van no. 5 of no. 10) vroegtijdig, b.v. met een gezamenlijke bestelling? U hebt dan alles tijdig in huis.

GOEDE DINGEN

BIJENHUIS - WAGENINGEN

TEL. 0 8370 - 28 63 — GIRO 823276

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen. Redacteur: R. P. Groenveld. Commissie van Redactie: W. Assink en H. G. Maagendans. Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betalingen van advertenties en speurbijtjes. Giro 846801.

Die Willem!

Al op de boot tijdens de imkersdag is het Willem onder de neus gewreven! Zijn opmerking aan het slot van de rubriek in het sept.no. dat het op 20 aug. er nog niet naar uitzag dat de heil wat worden zou is — gelukkig — door de feiten gelogenstraft. Gezellig zo'n boottocht. Jammer dat de zon verstek liet gaan. Als ik het wel heb was het de vijfde, de vorigen waren Kampen, Dordrecht, Rotterdam en Rhenen. Het ligt overigens niet op de weg van Willem een verslag van deze dag te geven, hij wil alleen maar even zeggen dat van de gelegenheid onderling van gedachten te wisselen uitvoerig gebruik is gemaakt en dat zo'n boottocht zich daartoe bijzonder goed leent.

Willem heeft zich niet kunnen onttrekken aan de indruk dat de aanwezigheid van buffetten daarop ook stimulerend heeft gewerkt. Overigens zijn wij geen erge goede feestvierders. We hebben de gelegenheid om een jubileum te „versieren” voorbij laten gaan. Willem is n.l. gravende in de oude jaargangen van ons blad, tot de ontdekking gekomen dat de afd. Handel in zijn huidige vorm in 1917 is tot stand gekomen, zodat we eigenlijk verleden jaar het 50-jarig bestaan hadden behoren te vieren.

Jammer! Willem wil toch niet nalaten alsnog hulde te brengen aan al diegenen, die in deze jaren, ondanks een vrijwel nimmer aflatende en vooral in het begin dikwijls heftige en lang niet altijd gerechtvaardigde kritiek, de vaan hoog hebben gehouden. En wij zouden de vaan nog hoger kunnen heffen als onze leden wat meer trouw aan hun vereniging betoonden door hun bestellingen — liefst in afdelingsverband — in Wageningen te doen. De op deze wijze te verkrijgen korting kan de afdelingskas ten goede komen.

Willem is geloof ik, inmiddels uit de boot gevallen en daarom maar weer gauw terug naar onze rubriek. Mijnheer Bakker heeft prompt gereageerd op het verzoek nog enige toelichting te geven op zijn methode voor het bewaren van ramen.

Hij schrijft: „Gaarne voldoe ik aan het verzoek van Willem om nadere gegevens over de door mij beschreven — maar **niet** ontdekte — methode met de lange naam. Ik lees vrij veel buitenlandse bijenbladen en daarin ontdekte ik de

Ha die Willem . . .

methode in kwestie. Nu een antwoord op de gestelde vragen:

- a. Ik gebruik de methode voor het bewaren van reserveramen. Pas geslingerde honingramen berg ik nooit meteen op. Ze worden na het slingeren op de dekplank van een kast gezet — voeropening open — de bijen maken ze dan netjes schoon en een paar dagen of een week later til ik ze 's avonds van de kasten en stapel ze op. De enkele bijen die er dan nog op de ramen bezig zijn vliegen wel terug. Gebleken is dat ramen op de dekplank en slechts bereikbaar door de kleine voeropening blijkbaar door de bijen niet als een deel van hun „huis” worden beschouwd!
- b. Ik werk nooit zonder moerroosters, krijg echter altijd wel stuifmeel in de honingkameramen. Als er een paar dm² in zit, het dus „de moeite” is, geef ik de stuifmeelramen aan de volken terug, hetzij in ruil voor lege ramen of als die er niet zijn, in een extra bak, **wederom op de dekplank** van een volk. De bijen weten er dan wel raad mee. Ik ken geen betere of andere manier om stuifmeel in de raat goed te bewaren (Met para komt er ook de mijt in!). De ramen met verspreide cellen met stuifmeel gaan in de schoorsteen. Er komt of mijt in of er komt op elke cel een witte schimmel (geen paard!) De bijen krijgen die ramen zonder meer in voorjaar of zomer terug. Ze maken ze vlot schoon en nooit zag ik enig nadeel. Wat voor mij het zwaarst weegt is het feit dat de ramen, aldus bewaard, te allen tijde fris, als kwamen ze zo uit een bijenvolk, blijven zonder geurtjes en noodzaak ze te luchten. Tot slot nog dit. Ik weet niet of deze methode gebruikt kan worden door een imker — en dat zijn er velen — met één bak reserveramen. Met twee of drie bakken komt er echter al enige trek in de schoorsteen. Probeert u het maar gerust”.

Commentaar overbodig. Hiermede is alles gezegd. Ja die mijt is veel moeilijker dan de wasmot. Overal waar het niet kurkdroog en helder licht is kan die mijt in actie komen. Willem volgt al jaren de methode van de Hr. Bakker n.l. boven een sterk volk bewaren, maar wil nu ook eens een proef nemen met de methode van een van zijn vrienden. Die gebruikt voor alle ramen die hij wil overhouden grote plastic zakken, zoals deze in de grote warenhuizen worden verkocht voor de motvrij opbergen van kleding. De prijs is ongeveer drie voor een gulden en in elke zak kunnen een dertigtal ramen worden geborgen. De ramen worden nat — dus zoals ze uit de slinger komen — in de zakken geborgen en op een droge zolder bewaard en er is geen centje pijn. Willem wil hier wel even bijzeggen dat een droge zolder de mijt veel minder gelegenheid geeft zich snel te ontwikkelen en op grote schaal verwoestingen aan te richten dan een kelder. Niettemin voor een imker met enkele volken kan het een ideale oplossing zijn, omdat hij vermoedelijk te weinig bakken heeft om — zie het betoog van de Hr. Bakker — voldoende trek in de schoorsteen te houden. Haakte de Hr. Bakker op verzoek in op de „Willem-rubriek“, de Hr. Selderbeek uit Andijk deed dat eigener beweging en schrijft dat hij al jaren het bijenuitlaatbord beschreven in het juli-augustus no. gebruikt, maar zegt hij, ik gebruik het echter het hele jaar door als dekplank. Het gat voor de uitlaat is, als deze niet in gebruik is, afgedekt met een stukje board. Als u nu even de „Willem word wakker-rubriek“ in het nov.no. van 1960 blz. 167 wilt opslaan zult u zien dat Willem dit ook doet. Maar . . . schrijft de Hr. S. verder: In het bord heb ik een grote glazen ruit opgenomen, die met een paar beugeltjes in het bord is bevestigd. De bijen kitten die ruit verder goed vast. Om condens op de ruit te voorkomen, leg ik op de dekplank een stuk zachtboard van gelijke grootte 1 cm. dik. Moet de dekplank als uitlaatbord worden gebruikt, dan gebruik ik het zachtboard als dekplank. Voor de knutselaars iets om ook eens mee te experimenteren. De hr. S. schrijft over het voeren van droge suiker het volgende: „Afgelopen winter overwinterde ik een zwaar volk op een broed en honingkamer. Op 15 maart constateerde ik dat het volk dood was en hoofdzakelijk in de broedkamer zat, zo niet uitsluitend in de broedkamer. De honingkamer was praktisch vol honing of suiker, ruim voldoende.“ Als Willem hier het betoog van de Hr. S. even mag onderbreken, dan zou hij het volgende willen opmerken. Hij is altijd geweest en is nog een sterk voorstander van een grote broedruimte t.w. broedkamer + honingkamer en overwintert de bijen ook hierin. Daar zit echter een klein addertje onder het gras. De bijen bouwen broedkamer- en

honingkamerramen aan elkaar vast en deze bruggen mogen niet worden verbroken. Hier kan een oorzaak liggen van het sneuvelen van het volk, doordat het niet in staat is geweest de voedselvoorraad naar boven te volgen. Vanzelfsprekend zijn er tal van andere oorzaken mogelijk. Andere volken moesten wat worden bijgevoerd maar schr. durfde daarvoor de voorraad van het dode volk niet te gebruiken, omdat hij de mogelijkheid onder ogen zag dat het volk tengevolge van ziekte overstuur was gegaan (hulde van Willem). Hij loste dit als volgt op: „Ik heb toen voor ieder volk twee broedkamer-ramen, niet te oud, gevuld met droge suiker, die behoorlijk nat gespoten werd met een plantenverstuiver, gevuld met regenwater uit een ton (waarom geen leidingwater? W.). De ramen heb ik een dag laten staan om de suiker goed nat te laten worden.

Deze ramen heb ik aan weerszijden van het nest gehangen. De suiker was erin gedaan op de wijze waarop de bijen zelf een honingrand maken in een broedraam, dus in een strook aan de bovenzijde. Iedere kast kreeg er twee, nodig of niet want voor een inspectie vond ik de tijd nog te vroeg (nogmaals hulde) en open krabben is er nu niet bij. Toen er wat stuifmeel viel te halen heb ik de voerbak gevuld met wat suikerwater en honing, waarna de volken zich normaal ontwikkelden.“ Tot zover de Hr. S. Beide heren hartelijk dank voor hun brief. Laat Willem weer het laatste woord hebben en laat het een woord van waarschuwing wezen. Zoals in het sept.no. vermeld heeft Willem, met weinig vertrouwen in het weer en daarmee in de dracht op de heide, zijn volken voerramen meegegeven met droge suiker en stamphoning. Die stamphoning was gemaakt van stuifmeelramen van de heide van het vorige jaar, want er kan ook teveel stuifmeel in een volk zitten. Het gevolg was dat de kasten in een tijd, dat er in de hei geen nektarafscheiding was, een verleidelijke honinggeur verspreiden. In dit geval was dit niet erg, want de volken waren sterk genoeg om rovers te weren en stonden geheel geïsoleerd opgesteld, maar het was duidelijk aan de activiteit op de vliegplanken te zien dat hiervan een sterk stimulerende werking uitgaat, zodat, zeker als er minder sterke volken tussen of in de nabijheid staan, dit met het oog op het gevaar voor roven toch minder aanbevelenswaardig lijkt. In ieder geval is voorzichtigheid geboden en is het misschien beter uitsluitend droge suiker mee te geven. Ondanks de spoedig inzettende goede dracht bleek bij terugkeer van de heide de stamphoning volledig te zijn verdwenen. Ook een bij gaat niet verweg voor datgene, wat vlak bij huis te krijgen is.

Dag allemaal.

Willem.

Imkersdag 1968

Aangifte open tot 4 augustus en dus zaten voorzitter en secretaris de volgende dag al bij de penningmeester om te horen hoeveel imkers zich al hadden opgegeven. Maar de stemming was spoedig ver beneden peil; nog geen 80 stonden genoteerd; hoe zou dat komen? We rekenden op 500. En het werd 500, ja, op de laatste dag vóór onze 7e september waren we de 550 al gepasseerd en moesten wij enkele nakomers afberichten. Het waren er 575, die door onze voorzitter welkom konden worden geheten in de grote zaal van de Lawei, de Drachtster schouwburg.

Een schone dag, deze Imkersdag. Al vanaf 9 uur stroomden ze binnen in de hal, om allereerst een kijkje te nemen in de tentoonstellingsruimte en natuurlijk in eerste instantie in de bijenstand met de uitgestalde honing van de prijswinnaars en van hen, die het zo ver niet hebben kunnen brengen. Oude, grijze imkers met hun vrouwen bekeken met kennersblik de potjes met de zoete inhoud op de middentafel.

Of ze het eens waren met de keurmeesters? Veel kritiek hebben wij niet gehoord.

En dan maar verder schuifelen; ja, 't was vol, hoe breed de paden tussen de stands ook waren gehouden. Langs het duindiorama met de zee- en strandvogels, langs de stand van de Dierenbescherming, voorbij de voliëres met de kleurige vogels, de aquaria met hun vlugge en wonderkleurige vissen, de bloemenstand met de verschillende soorten van fuchsia's in allerlei vorm en kleur, de paddestoelen, tjonge, tjonge, wat een soorten. En dan een zitje zoeken in één van de vele zalen en rustig genieten van de koffie met koek. Totdat de bel gaat, op naar de grote zaal. Tjokvol is de zaal, die er maar feestelijk uit ziet met de bloemen en het vele licht.

Met belangstelling worden de sprekers beluisterd en een hartelijk applaus klinkt op, als de prijswinnaars van de honingtentoonstelling den volke bekend worden gemaakt.

11.30 in de bussen, 13 in getal, die de gehele zwerm door het hedendaagse Drachten zullen

leiden. Of er wat te zien is! De explicateurs, allen van gemeentewerken, geven tekst en uitleg. Terug naar de Lawei en dan op naar de haven. Vier grote plezierboten, rijkelijk gepavoiseerd liggen klaar om de imkersmannen en -vrouwen te voeren over de Friese wateren langs Hoodammen, Eernewoude en Prinsenhof. Een prachtige tocht is het geworden, ondanks de late komst van de „warme” bakker met de lunchpakketten.

Precies 5 uur lagen we weer aan de kade en sprak onze voorzitter, de Ridder van Rappard, het sluitingswoord vanaf de boot „Prinsenhof”.

Een prachtige dag; elk zocht zijn woonstee weer op, die voor velen eerst na uren rijden bereikt zou worden. En wij denken hierbij vooral aan onze Limburgse broeders, die al op vrijdagmiddag gestart waren en de nacht hadden doorgebracht in het „Woodbrokershuis” te Kortehemmen. Wij hebben hun een goede thuisreis toegewenst, hun in het bijzonder, met een „tot weerziens” ergens in Nederland op de Imkersdag van 1969.

D. Joustra.

PRIJSWINNAARS

12e NATIONALE HONINGTENTOONSTELLING

Op de Imkersdag heeft de voorzitter de volgende prijzen uitgereikt:

1e prijs A: Ridder van Rappard-wisselprijs met de gouden medaille van de Vereniging: Mej. E. S. C. Jasperse, Bunnik.

1e prijs B: Wisselprijs van het Ministerie van Landbouw en Visserij met de gouden medaille van de Vereniging: J. J. Mulder, Appelscha.

1e prijs C: gouden medaille van de Vereniging: W. Assink, Enschede.

2e prijs : Zilveren medaille van de Vereniging: Beginnerscursus Houten.

3e prijs : Bronzen medaille van de Vereniging: C. Pater Jzn., Bunnik.

1e prijs Friese Kring:
beker: J. Jager, Drachten.

2e prijs Friese Kring:
beker: G. Hiemstra, Drachten.

UIT DE JAAGKIEPS

Dracht in oktober

Twee imkers in Devon, Engeland, waren verbaasd te zien, dat hun volken „als gekken" vloegen op een mooie oktoberdag.

De bijen haastten zich heen en terug naar de dracht met een ijver, die nog groter was dan midden in de zomer tijdens de klaverdracht. Ze oogstten een verbazingwekkende hoeveelheid honing, hoewel er in normale jaren in hun omgeving na eind juli of begin augustus geen dracht meer was. Klaarblijkelijk waren de imkers niet erg haastig om de buitengewone maar zeer welkome drachtbron op te sporen. Het raadsel werd een paar dagen later opgelost. Met spijt vertelde een derde imker dat hij begonnen was zijn honing te slingeren, maar dat hij voor dringende zaken dat werk een poosje in de steek had moeten laten. De New Zealand mei eindigt dit verhaal met de lakonieke opmerking: er is op onze aarde al weer één imker meer die tot het inzicht gekomen is, dat je slinger ruimte bijenvrij moet zijn, vooral in drachtloze perioden.

Madame Cécile

Madame Cécile is een imkersvrouw, die in de Luxemburgische iedere maand een artikeltje schrijft. Het is verfrissend onze hobby ook eens te bekijken zoals de imkersvrouw die ziet, vooral als die vrouw zin voor humor paart aan een scherpe opmerkingsgave.

In het juninummer schrijft zij: Begin mei stráalde mijn man toen hij van de bijenstal terugkwam. Hij vertelde, dat de bijen in deze tijd van het jaar zelden zóveel honing hadden gehaald. Maar naarmate het weer kouder werd, werd zijn gezicht langer. Hij zei niets meer en ik waagde het niet iets te vragen. Ik wist het zó wel.

Ook de wijnbouwers aan de Moezel klaagden steen en been. Maar die berichten ons dan begin oktober tenminste over een onverwacht goede oogst. In het voorjaar hebben ze een wijn die buitengewoon goed is. Ze laten de lezer het hele jaar deel hebben aan hun ontgoochelingen, hun vreugden en hun wijn, het laatste natuurlijk tegen betaling. Dat moesten de imkers óók doen.

In het juli-augustusnummer vraagt zij: Wanneer gaat u met vakantie en waar gaat u naartoe? O, naar de Costa Brava? Hemeltje, daar ont-

moet je toch alleen maar bekenden? Zoek liever een rustig plekje in het eigen land, daar zie je alleen maar vreemde gezichten.

Maar u kunt uw bijen toch niet de steek laten? (Een merkwaardige uitdrukking als het over bijen gaat!) Of kunt u zich in de krant de volgende advertentie voorstellen: Wie neemt gedurende mijn vakantie, (drie weken) aan de Costa Brava, de deskundige verzorging van mijn bijen op zich?

Gegarandeerd steeklustig. Zonder betaling.

(De zetter vergiste zich natuurlijk. Het moest zijn: gegarandeerd weinig steeklustig, onder betaling.)

Bijen zijn heel erg lief

In de vacantieltijd lazen we in enige kranten, dat in een Brabants dorp een man was gestorven als gevolg van twee steken van een bij. In de Twentsche Courant van 20 augustus en in Tubantia van dezelfde datum vonden we naar aanleiding hiervan artikeltjes met de opschriften: „Bijensteken zijn bijna nooit gevaarlijk" en „Bijen zijn heel erg lief als je ze met rust laat." De journalisten hadden gesproken met de bijenteeltleraar N. van Daalen te Enschede. Ze hadden met de heer van Daalen midden tussen de bijen gestaan. Klaarblijkelijk was dat een tegengift tegen de vrees voor bijensteken?

Hulde aan Twente!

Van andere zijde hoorden we de mening, dat op zo'n persbericht een arts, bij voorkeur een imker-arts, behoorde te reageren om de uitwerking daarvan te neutraliseren.

Waarschijnlijk versterkt (of bevestigt) zowel zo'n persbericht als de reactie daarop de onbewuste vrees van het publiek voor bijensteken. En dat is jammer. We zeggen met opzet **onbewuste** vrees. Want daar schuilt naar onze mening de moeilijkheid.

Een verschijnsel, dat zijn oorzaak vindt in ons onbewuste, kan men namelijk moeilijk bestrijden door er tal van verstandige dingen over te zeggen. Wilt u een voorbeeld? Vele mensen vinden spinnen griezelig. U kunt die mensen honderd interessante dingen over spinnen vertellen. U kunt ze in verrukking brengen over de kunstige bouw van een spinneweb. U kunt zelfs demonstrieren dat spinnen niet griezelig zijn door er een paar over uw blote body te laten lopen. Uw toehoorder zal erg belangstellend naar u luisteren en met heel zijn redelijkheid toegeven dat spinnen niet griezelig maar heel erg lief zijn. Verstandelijk kunt u hem er best van overtuigen, dat er niet de minste reden is om van spinnen te griezelen. Maar daarna blijkt, dat die **onredelijke** griezeling door het verstandelijk weten niet opgeheven wordt. Het gevoel van griezeling vindt namelijk niet zijn oorsprong in ons bewustzijn, maar in ons onbewuste.

Zo is het ook met de vrees voor bijensteken: we redeneren die niet weg door er honderd verstandige en volkomen juiste dingen over te zeggen.

Waar schuilt de imker-psycholoog, die ons vertelt hoe we met zo'n persbericht over dodelijke bijensteken aan moeten?

Honing

Hoe langer de weg van de honing van de bijenstal naar de honingconsument is, des te moeilijker is het om over de kwaliteit van de aangeboden honing iets met zekerheid te zeggen. Vele honingen, die uit het buitenland zijn ingevoerd, zijn op hun weg naar de consument tot 70° C. verhit, waardoor zeer waardevolle stoffen, die de honing van nature bevat, vernietigd zijn. Het stuifmeel, dat in de honing zit, wordt er dikwijls volkomen uitgefilterd omdat de aanwezigheid van stuifmeel de kristallisatie van de honing bevordert.

Electrische slinger

In Bienenvater augustus-september zagen we een foto van een honingslinger, die electrisch aangedreven wordt. Als motor wordt hiervoor een electrische boortol gebruikt, in het bezit waarvan vele doe-het-zelvers zich tegenwoordig verheugen.

Niet iedere boortol is hiervoor geschikt, zegt het bijschrift van de foto. De gebruikte boortol is de Skill 1405 H. Het aantal omwentelingen is traploos regelbaar van nul tot het maximum toerental. Uw rubriekschrijver is zelf op dit gebied een leek, maar hij vermeldt het even om doe-het-zelvers onder de imkers mogelijk op een idee te brengen.

Sterke volken in het voorjaar

Imker Bremer schrijft in Rheinische augustus over dit onderwerp. We nemen er gaarne het volgende uit over.

Het bijenvolk verzamelt zijn (natuurlijke) wintervoorraad in de loop van de voorzomer en de zomer. De bijen, die ontstaan uit de latere legfels van de koningin, behoeven vóór de inwintering helemaal geen wintervoedsel meer te verwerken.

Dat hebben hun vroeger geboren zusters reeds gedaan. Deze laatgeboren bijen behoeven ook geen broed meer te verzorgen. Zij blijven echte „jonge bijen” tot het volgende voorjaar. Reeds Gerstung schreef dat deze „onverbruikte kracht” van de laatgeboren bijen de hele winter door, tot het voorjaar, bewaard blijft. Daardoor kan een zeven maanden oude winterbij „jonger” zijn dan een zeven dagen oude zomerbij.

Als we de bijen de gewonnen honing (hun winterspek zegt Bremer) afnemen, moeten we die door suikerwater vervangen. Daardoor dwingen

we de zoëven genoemde jonge bijen hun lichaamskracht te verbruiken.

Wij merken ieder jaar weer op, dat onze sterkste volken tijdens het opvoeren voor de winter belangrijk aan volkssterkte verliezen tot ze bij het staken van het voeren nog slechts acht of tien ramen volledig bezetten. Geloven wij werkelijk nog steeds in volle ernst dat het voeren van tien of vijftien liter suikerstroop spoorloos aan onze volken voorbijgaat?

Bremer raadt de imkers aan hun volken niet, zoals gebruikelijk, laat op te voeren, doch ze hun wintervoedsel al spoedig na het slingeren van de zomerhoning geleidelijk toe te dienen. Die laatste honinggoest valt bij hem in het laatst van juli. Voor de imkers in ons land, die daarna nog dracht op de heide hebben, gaat het bovenstaande natuurlijk niet zonder meer op.

Bremer zegt verder: Het is een onvergeeflijke fout als we de volken de in juli geslingerde raten niet teruggeven. Deze raten heeft het volk juist nodig om een zo groot mogelijk aantal jonge en onverbruikte bijen te telen voor de inwintering. Het koninginnerooster, dat we tijdens de zomerdracht misschien gebruikten, moeten we verwijderen als we onze volken de zomerhoning afnemen. In de bovenbak kunnen de bijen dan vroegtijdig hun wintervoorraad opbergen en de onderbak gebruiken ze zeker voor een deel nog om een leger „onverbruikte” bijen voor de winter te telen.

Ook Paschke heeft dit vroege opvoeren van de wintervolken reeds aanbevolen, maar in zijn tijd zette men de volken dan meteen op één bak. De bijen hadden dan geen plaats om nog een groot leger jonge bijen voort te brengen; ze trokken in die tijd soms zelfs broed om ruimte te maken voor het wintervoer.

Samenvattend zegt Bremer dat de imkers sterke volken kunnen inwinteren, als zij:

1. de volken na het slingeren van de zomerhoning de lege raten teruggeven;
2. daarna deze volken geleidelijk hun wintervoedsel geven, wat stimulerend werkt op het vormen van een groot broednest;
3. de volken niet warm toedekken voor de winter;
4. de vlieggaten de hele winter geheel open laten;
5. gedurende de winter onder het volk voldoende ruimte laten om de vorming van vocht en schimmel tegen te gaan.

Over deze denkbeelden ontstond in de Rheinische een leerzame discussie, waarvoor de redactie de schrijvers dank zegt. Zij vraagt meteen de mannen van de praktijk om nu hun licht eens te laten schijnen over de ongebreidelde zwerm-lust van onze bijen in het jaar 1968. Y.

door Ir. J. Mommers

Bij de eerste controle in maart bleek dat de bijen weinig of niets opnamen van de cakes. De meeste cakes gingen ernstig schimmelen. Groot was mijn verwondering toen ik in de raten volop vers stuifmeel aantrof. De opzet van de proef was dus niet geslaagd, maar het bleek dat de bijen reeds in maart (in 1946 zeer mooi weer) tenminste 4 km. kunnen vliegen als ze stuifmeel nodig hebben en dat ze daaraan de voorkeur geven boven allerlei surrogaten.

Een dergelijke grote oppervlakte land zonder plantengroei kwam natuurlijk niet meer ter beschikking. Daarom werd getracht de bijen aan het vlieggat het verzamelde stuifmeel af te nemen. Dit gaat zeer moeilijk. De gewone stuifmeelvalen nemen wel een groot deel van het stuifmeel af maar lang niet alles. Bovendien leren de bijen er zo door te kruipen dat ze nog vrij veel mee naar binnen nemen.

Tenslotte bleek, na veel experimenten, dat het mogelijk was vrijwel alle stuifmeel af te nemen door een groot aantal „lagen“ gaas, waar de bijen juist door kunnen, dicht achter elkaar te plaatsen, zodanig dat de mazen telkens iets verspringen ten opzichte van elkaar.

In 1948 werd een aantal volken van dergelijke stuifmeelvalen voorzien en gevoerd met de volgende „cakes“.

500 g. biergist + 250 ml. suikeropl. 1 : 1.
500 g. magere melkpoeder + 450 ml. suikeropl. 1 : 1.
500 g. sojameel + 600 ml. suikeropl. 1 : 1.
500 g. sojameel + 0,5 g. vitamine B₁ + 600 ml. suikeropl. 1 : 1.
500 g. sojameel + 0,5 g. vitamine B₁ + 50 mg. vitamine D + 600 ml. suikerwater 1 : 1.

Na een periode van slecht weer was vrijwel alle stuifmeel uit de kasten verdwenen. De broedaanzet gaat nog enige tijd door, blijkbaar door de eiwitreserve in de bijen zelf. De cakes werden n.l. wel afgevreten door de bijen, maar het droge poeder vindt men onder in de kast voor een zeer groot deel of geheel terug. Wat niet snel wordt afgevreten, gaat erg schimmelen. De volwassen bijen waren op den duur geheel uitgeput, de broedaanzet nam voortdurend af en de volken gingen tenslotte na enkele maanden dood.

Het gevoerde stuifmeelsurrogaat was dus niet in staat de bijen zodanig te voeden dat de broedverzorging door kon gaan.

Uit voorgaande proeven bleek, dat stuifmeelsurrogaat in de vorm van cakes bij uitsluiting van natuurlijk stuifmeel niet in staat is het bijenvolk in stand te houden. Het is mogelijk dat de vorm, waarin het vervangingsmiddel werd aangeboden, niet juist was.

Daarom werd in 1950 een geheel andere proefopzet gekozen. In een 7-tal gazen kooien van ongeveer 2 x 2 x 2 m. werden bijenvolkjes geplaatst. De volk-

jes waren vegers, die een paar dagen tevoren gemaakt waren. Ze bestonden dus vrijwel uitsluitend uit jonge bijen. Er was iets stuifmeel in aanwezig evenals suiker.

Het was nu de bedoeling de bijen het vervangingsmiddel op te laten halen. Daarom werden in de kooien schalen geplaatst met het droge poeder.

Kooi I 750 g. sojameel + 250 g. biergist.
Kooi II 1000 g. sojameel + 15 mg. vitamine B₁, 30 mg. B₂ en 75 mg. C.
Kooi III 1000 g. melkpoeder
Kooi IV afgesneden bloemen van boterzaad in water, later stamphoning.
Kooi V eipoeder.
Kooi VI 1000 g erwtenmeel.
Kooi VII controle niets.

De proef werd ingezet op 9 juni. Op 10 juni werd aan de vlieggaten en aan de schalen met surrogaat wat honing gesmeerd om het ophalen te bevorderen. Toch werden de schalen slecht bezocht. Op 24 juli werd gecontroleerd. In kooi IV en kooi I wat broed. De overige volken geen broed.

Tenslotte zij nog vermeld, dat in latere jaren herhaalde malen geprobeerd is bijen buiten Torulagist („Höselhefe“) te laten ophalen. Het aantal dagen dat dit mogelijk is, is in het vroege voorjaar zeer schaars. Zodra er natuurlijk stuifmeel aanwezig is, wordt het surrogaat volkomen in de steek gelaten.

Discussie

Het onderzoek naar de invloed van het voeren van stuifmeelsurrogaat gebeurt altijd onder voor de bijen onnatuurlijke omstandigheden. Dit geldt vooral voor de proeven in zeer kleine kastjes met kleine aantallen bijen, maar ook voor proeven met normale volken in kooien of zelfs kassen of warenhuizen.

Voert men echter vervangingsmiddelen aan vrij vliegende volken, dan zal daarnaast altijd natuurlijk stuifmeel aanwezig zijn. Het is onmogelijk de invloed van het surrogaat te scheiden van die van het natuurlijk stuifmeel. Gezien de resultaten van de proeven, waarbij natuurlijk stuifmeel werd afgenomen, meen ik dat de ontwikkeling van de bijenvolken vrijwel geheel aan het natuurlijk stuifmeel moet worden toegeschreven, ook al is dit misschien maar schaars. Het ophalen buiten van stuifmeelvervangingsmiddelen werkt waarschijnlijk iets beter dan het voeren in de kast. De dagen in het vroege voorjaar waarbij buiten surrogaat opgehaald wordt, terwijl er nog geen natuurlijk stuifmeel is, zijn echter in ons klimaat zo zeldzaam, dat voeren op deze wijze praktisch onmogelijk is.

Conclusie

In ons klimaat heeft het voeren van stuifmeelvervangingsmiddelen in het voorjaar waarschijnlijk geen enkel nuttig effect.

Veel beter is het door aanplant van vroege stuifmeel-leveranciers als hazelaar, els en wilg te zorgen dat de bijen vers stuifmeel kunnen verzamelen. Daarnaast moet niet worden vergeten dat stuifmeel in het na-jaar even belangrijk is als in het voorjaar. Aanplant van bijv. herfstasters en enkelbloemige dahlia's kan in deze behoefte voorzien. De bijen, die voldoende eiwitvoorraad in het lichaam hebben opgeslagen bij de inwintering, zijn in het zeer vroege voorjaar in staat geruime tijd broed te verzorgen.

Literatuur

- Barac, I.: Investigation concerning the gathering of the pollen with the aid of the bees. *Lucrari Stiintifice* 5 (1965), 5-14.
- Cârnu, I.: Forschungsarbeiten über die Versorgung der Bienen mit Pollen während der Defizitperioden. *Lucrari Stiintifice* 6 (1965), 47-57.
- Chauvin, R. & Lavie, P.: Le vieillissement du pollen emmagasiné par les abeilles et de la gelée royale. *C.R. Acad. Sci. Paris* 247 (1958), 2040-2042.
- Doull, K. M.: The relative attractiveness to pollen-collecting honeybees of some different pollens. *Journal of apicultural research* 5 (1966) 1, 9-13.
- Doull, K. M., Purdie, J. & Haydak, M.: KRA-Waite, The Waite institute pollen supplement, *American Bee Journal* 105 (1965) 8, 294-295.
- Fossel, Annemarie: Pollenersatzmittel im mikroskopischen Befund von Frührachthonigen. *Zeitschr. für Bienenforschung* 9 (1968) 5 (-2), 206-211.
- Francisco, S.: Feeding a mixture of syrup and yeast to honeybee colonies. *Apicultura Bucuresti* 14 (1961) 4, 27-29.
- Groot, A. P. de: Protein and amino acid requirements of the honeybee (*Apis mellifica* L.) 1953, diss. Utrecht.
- Haydak, M. H.: Der Nährwert von Pollenersatzstoffen bei Bienen. *Archiv für Bienenkunde* 14 (1933) 5, 185-219.
- Haydak, M. H.: Causes of deficiency of soybean flour as a pollen substitute for honeybees. *Journ. of econ. entom.* 42 (1949) 4 (-8), 573.
- Haydak, M. H. & Tanquary, M. C.: Various kinds of soybean flour as pollen substitutes. *Journ. of econ. entom.* 35 (1942), 317.
- Hohmann: Über die Wirkung von Duftstoffen auf das Sammel- und Werbeverhalten pollensammelnder Honigbienen. *Zeitschr. für Bienenforschung* 9 (1967) 2 (-5), 92.
- Hügel, Marie-France: Etude de quelques constituants du pollen. *Annales de l'abeille* 5 (1962) 2, 97-133.
- Langridge, D. F. & Rufford-Sharpe, J.: A succesful protein supplement for honeybees. *American Bee Journ.* 106 (1966) 9, 328-329.
- Levin, M. D. & Bohart, G. E.: Selection of pollens by honeybees. *American Bee Journ.* 95 (1955) 10, 392-393 en 402.
- Maurizio, Anna: Beobachtungen über die Lebensdauer und den Futterverbrauch gefangenen gehaltenen Bienen. *Beih. Schweizerische Bienenztg.* 2 (1946) 13, 1-48.
- Maurizio, Anna: Untersuchungen über den Einfluss der Pollen-nahrung und Brutpflege auf die Lebensdauer und den physiologischen Zustand von Bienen. *Schweizerische Bienenztg.* 73 (1950) 2, 58-64.
- Maurizio, Anna: Prüfung von Pollenersatzmitteln. *Schweizerische Bienenztg.* 74 (1951) 3, 111-118.
- Moeller, F. E.: Honeybee preference for pollen supplements on substitutes and their use in colony management. *American Bee Journal* 107 (1967) 2, 48-50.
- Rosenthal, Cora: Die Proteine in der Nahrung der Bienen. *Apicultura* 1965, 8, 25-28.
- Todd, F. E. & Bretherick, O.: The composition of pollens. *Journ. of econ. entom.* 35 (1942), 312.
- Vorwohl, G.: Das mikroskopische Bild der Pollenersatzmittel und des Sediments von Futterteigen. *Zeitschr. für Bienenforschung* 8 (1966) 7 (-4), 222-228.
- Wahl, O.: Vergleichende Untersuchungen über den Nährwert von Pollen, Hefe, Sojamehl und Trockenmilch für die Honigbiene. *Zeitschr. für Bienenforschung* 6 (1963) 8 (-10), 209-280.
- Wahl, O.: Besitzen höseldnde Bienen einen Spürsinn für den Nährwert des Sammelgutes? *Zeitschr. für Bienenforschung* 8 (1966) 7 (-4), 229-235.
- Weaver, N. & Kuiken, K. A.: Quantative analysis of the essential acids of royal jelly and some pollens. *Journ. of econ. entom.* 44 (1951) 5 (-10), 635-638.

in memoriam

Na een ziekte van enkele maanden overleed op 10 september de Heer

J. EVERS

Hij werd bijna 64 jaar.

De Heer Evers behaalde het diploma 5-jarige H.B.S. en na deze toen wat ongebruikelijke vooropleiding de akte L.O., waarbij later o.a. de akten land- en tuinbouw en bijenteelt kwamen.

Hij was van huis uit met de bijen vertrouwd en gaf naast andere cursussen vele bijenteelt-cursussen in de omgeving van Aalst bij Eindhoven, waar hij vele jaren als onderwijzer werkzaam was.

In 1953 kwam hij als leraar in algemene dienst bij het Rijksbijenteeltconsulentschap. Hij gaf veel lessen aan fruitteeltvakscholen. Naast de onderwijstaak verrichtte hij echter ook veel onderzoek. Veel bekendheid kreeg hij ook door zijn rol in het voorlichtingsspel „Imkerpraat“, waarin hij, zoals ook in zijn lezingen, zowel zijn langdurige praktijk in het doceren als zijn gevoel voor humor demonstreerde.

Hij was een man, die open voor zijn mening uitkwam. Ofschoon hij vaak grapjes had over het geloof was hij in zijn hart een diepgelovig mens.

Mogen zijn vrouw en kinderen, waar hij zo trots op was, in dit geloof ook de sterkte vinden om dit verlies te kunnen dragen.

De Heer geve hem de eeuwige rust!

Ir. J. Mommers.

Praktisch imker

Elders in dit nummer vindt u weer een lijstje van dit jaar geslaagde kandidaten voor het examen Praktisch Imker, dat op 10 september j.l. in het Bijenhuis plaatsvond.

Graag willen wij nog eens de aandacht van onze leden op dit examen vestigen. Niet, omdat dit diploma op zichzelf een enorme maatschappelijke waarde vertegenwoordigt, maar vanwege het feit, dat imkers, die zich op dit examen voorbereiden, gedwongen worden zelf nog eens na te gaan, waarom zij dit of dat doen.

Het examen is vóór alles praktisch, d.w.z. de kandidaten moeten laten zien, dat zij een volk behandelen kunnen, waarom zij het zó doen en waarom zij het **nu** zo doen. Enige bevoegdheid geeft het bezit van dit diploma wel. De bezitter mag namelijk cursussen voor beginners leiden. Maar de grootste waarde heeft het slagen voor dit examen toch in de zelfvoldoening, die het geeft, omdat men tegenover een zeer deskun-

dige examencommissie zijn kunnen en kennen van de bijenhouderij heeft laten zien.

Is dat examen moeilijk?, wordt wel eens gevraagd. Daarop is niet zonder meer een antwoord te geven. Een imker, die enkele jaren intensief bijen houdt, zich aan de hand van een paar eenvoudige bijenteeltboeken (en niet te vergeten het Groentje) op de hoogte stelt van de theorie en bij zijn werken in de bijen goed uit zijn doppen gekeken heeft, heeft beslist een goede kans van slagen.

Heeft hij daarbij een cursus voor beginners (of voor gevorderden) gevolgd, dan heeft dat natuurlijk iets voor, omdat hij dan waarschijnlijk beter in staat is sommige theoretische zaken duidelijker onder woorden te brengen. Maar er zijn de laatste jaren heel goede examens gedaan door imkers, die nooit een cursus gevolgd hadden.

Hoe verloopt zo'n examen nu? Wel, het duurt

De heer van Gool wil wel eens graag weten hoeveel voer dit volk heeft. (Van links naar rechts: de heren van Aarst (Rijksbijenteeltconsulentschap), Groenveld, Planting, van Gool en een examencandidaat).

Na het examen.

(De examencommissie: de heren van Gool (1e van links), v. d. Brink (3e van links), Planting (4e van links), v. d. Berg (7e van links); de heer van Aarst (6e van links) en 2 geslaagde kandidaten: de heren J. v. d. Ende, Arnhem (2e van links) en R. J. Veldhuizen, Soest (5e van links).

twee uur, waarvan één uur wordt doorgebracht bij een bijenvolk en het andere uur in een kamer van het Bijenhuis, dus de helft van het examen is praktisch en de andere helft theoretisch. Bij het praktische gedeelte hangen de gestelde vragen uiteraard grotendeels af van het seizoen, waarin het examen plaatsvindt. Zo zal in september bijna altijd de inwintering ter sprake komen, waarbij de hoeveelheid in de kast aanwezig voer geschat moet worden. De examiner zal de kandidaat vaak vragen de moer op te zoeken en die te knippen. Sommige kandidaten hebben tegen dat laatste bezwaar en de ondervrager zal dan de reden van dat bezwaar willen weten, zodat de kandidaat zijn mening daarover uiteen kan zetten. De commissie wil van de kandidaten beslist geen cliché-mensen maken, die allemaal hetzelfde zeggen. Eigen inzichten zijn natuurlijk geoorloofd, alleen maar... men moet ze wel met argumenten kunnen staven.

Bij het theoretische gedeelte is het dit jaar bijzonder opgevallen, dat de kandidaten heel weinig van bloemen en planten weten. Toekomstige kandidaten zullen er goed aan doen een heel eenvoudig boekje over plantkunde te lezen, b.v. een leerboekje, dat op de lagere land- en tuinbouwscholen gebruikt wordt. Verder willen we

nog eens de artikelenserie „De puntjes op de i”, verschenen in het Maandschrift van 1954 onder de aandacht brengen. Daarin vindt u een hele serie vragen, ontleend aan gehouden examens. Als toekomstige kandidaten alle opmerkingen, die bij die vragen en antwoorden gemaakt zijn, eens goed overwegen, zal dit zeker een pluspunt zijn.

Vergeet ook niet ons Maandschrift goed te lezen. Wat te denken van de kandidaat, die nog nooit van een bijenuitlaat gehoord had? (Dit moet Willem maar niet lezen, anders legt hij verontwaardigd het bijltje in casu het pennetje er bij neer onder de uitroep: Heb ik daarvoor nog in juli over die oude koek geschreven?).

Goed lezen en nadenken, dat zijn twee heel belangrijke zaken voor dit examen. En als iets niet helemaal duidelijk is, naar oudere (of wijzere, wat niet helemaal hetzelfde is) imkers gaan en om opheldering vragen.

Er waren dit jaar zes kandidaten. Dat is niet veel, in aanmerking nemend, dat we wel jaren gehad hebben met 30 of 40 kandidaten. Daarom zeggen we tot onze leden: nu u de bijen ingewinterd hebt, gaat u voorbereiden op dit beslist interessante examen. Het zal uzelf veel vol-doening geven.

Sp.

16e Bijen- en honingmarkt

te Epe - 6 augustus 1968

De secretaris W. Groenewold verwelkomde vele imkers en Wethouder van Doornum in 't bijzonder. Er moet op 't Gemeentehuis 'n groot dossier liggen van onze kleine vereniging, aldus de Heer Groenewold. Dat verwonderde hem niets. De bijen zijn bedrijvige insecten en allicht nemen de imkers daarvan wat over. Het is prettig te vernemen, dat dat dossier ook zijn diensten bewijst en dat belangrijke zaken betreffende de Bijenteelt weer in de belangstelling komen van de Gemeente.

In zijn openingstoespraak zei de wethouder dat het hier toch wel gaat om een zeer gunstig dossier, waaruit het gemeentebestuur als belangrijkste punt heeft gehaald, dat er de nodige aanplant moet komen voor de bijen. Met de nijvere bijen als voorbeeld, zal het gemeentebestuur hier blijvend aandacht aan schenken.

De Wethouder een stukje raathoning aanbiedende bedankte de Hr. Groenewold hem voor de belofte die werd gedaan aandacht te willen schenken aan de aanplant van honinggevendende gewassen en bomen.

Aanvoer:

Ingezonden werden 9 korven en 41 kasten.

8 inzenders zonden gezamenlijk in:

845 fl. voorjaars- en zomerhoning
150 fl. heidehoning
480 p. raathoning.

1475 p. totaal

1 inzender van imkersartikelen H. T. v. Dam uit Jubbega.

Verkoop en prijzen:

233 fl. voorjaars- en Zomerhoning voor f 1,80 tot f 2,75; 62 fl. heidehoning voor f 3,— tot f 3,25; 140 pond raathoning voor f 2,— tot 3,50. 435 pond totaal.
2 korfvolken voor f 27,50 per stuk.
2 zesraamskastjes voor f 17,50 per stuk.

Reklame:

Het bericht in 't Groentje heeft vele imkers uit den lande doen komen naar Epe. Gezien de verkoop zou men kunnen zeggen dat de reklame onvoldoende is. Een betere opstelling van de geluidsinstallatie is misschien nodig alsook de kramen dichter bij de gewone markt te plaatsen. 't V.V.V. had onze markt in haar programma opgenomen. Het Nederlandse Zuivelbureau heeft gratis 50 raambiljetten voor deze markt beschikbaar gesteld, die in de omgeving van Epe waren opgehangen. Ook de richtingsaanwijzers waren weer geplaatst.

Financiën:

De markt wordt gefinancierd door de verkoop van Anjerloten door de leden in april. In totaal zijn er 400 stuks verkocht. De verwachting is dat de opbrengst daarvan de kosten van deze markt ruimschoots zal dekken.

Keuring:

De keuring verliep vlot. Een woord van lof aan de juryleden de Heren H. G. Maagendans, A. Laban, A. T. v. d. Brink, H. Bolsenbroek en J. Hietkamp.

De kwaliteit van de volken was beter dan verleden jaar. De kwaliteit van de honing was prima. Er wordt gelukkig streng gekeurd. 100 punten halen is moeilijk. Het keuringsrapport blijft daarom voor vele imkers leerzaam.

De prijzen werden als volgt toegekend:

Het beste korfvolk:

1e prijs: T. de Wilde, Oene.

2e prijs: B. v. d. Laan, Emmeloord.

3e prijs: R. Riphagen, Oene.

Het beste Kastvolk:

2e prijs: R. Riphagen, Oene.

Grootste aanvoer volken: R. Riphagen, Oene (24 st.).

HONING

Klasse I (vloeibare honing)

1 prijs B. 99 punten: W. Groenewold Epe, P. J. Romeijn Zeist, R. Riphagen Oene, H. T. v. Dam uit Jubbega.

1e prijs C 98 punten: A. Wagenvoort Epe, J. Bonhof Epe, L. Massier Epe.

Klasse II (gekristalliseerde honing)

1e prijs B. 99 punten: H. T. v. Dam uit Jubbega.

3e prijs 96 punten: Bijenstand N.O.P. Emmeloord.

Klasse III (heidehoning fl.)

1e prijs A. 100 punten: R. Riphagen, Oene.

1e prijs B. 99 punten: P. J. Romeijn Zeist, L. Massier, Epe.

3e prijs: 96 punten: J. Bonhof, Epe.

Klasse IV Raathoning:

1e prijs B. 99 punten: P. J. Romeijn, Zeist.

1e prijs C. 98 punten: J. Ardema, Ureterp.

De Sekretaris:
W. Groenewold.

KORTE BERICHTEN

De kringen Roermond en Midden-Limburg van de bijenhoudersbond van de L.L.T.B. betuigen hun hartelijke dank aan de afdelingen Ede, Bennekom en Wageningen van de Ver. tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland voor de geweldig mooie excursie, die deze afdelingen aan de Roermondse en Midden-Limburgse imkers hebben aangeboden.

Het was een prachtig en afwisselend programma, dat alle deelnemers tot groot enthousiasme bracht en dat de vriendschapsbanden, die tussen bovengenoemde afdelingen bestaan, bijzonder versterkt en verdiept heeft.

Vrienden-Imkers uit het Gelderse, hartelijke en dankbare groeten uit Limburg.

Van de Kringen
Midden-Limburg en Roermond

DE SCHOORSTEEN- METHODE

Vele imkers zullen de nieuwe schoorsteen-methode voor het motvrij bewaren van raten in de praktijk geprobeerd hebben. Van hun ervaringen is echter nog niet veel bekend geworden. Van daar dit stukje.

Mijn ervaringen zijn ronduit slecht. Dit wil niet zeggen, dat de methode niet deugt. Het komt mij veel waarschijnlijker voor, dat de werkwijze wel goed is, maar dat ik bij de uitvoering een fout gemaakt heb.

Ik heb het volgende gedaan: in een enkelwandige Feeka broedkamer, (natuurlijk zonder bodemplank) heb ik tien lege raten gehangen. Het waren tamelijk oude, donker gekleurde raten, daar deze, zoals bekend, een bijzondere aantrekking voor wasmoten hebben. De raten waren voorzien van afstands-blikjes en hingen dus op normale afstand van elkaar. De broedkamer stond op vier pootjes, ongeveer 20 cm hoog boven de grond. Op deze broedkamer stond

een tweede, lege broedkamer ter verhoging van de trek. Een 30 cm boven dit geheel een dak van formica tegen het inrengen. Het geheel stond buiten. Het resultaat was slecht: na twee maanden zat er in iedere raat wasmot, zowel de kleine als de grote soort.

Gelijktijdig heb ik één zeer donker gekleurde raat in zijn eentje onder een afdak in de open lucht gehangen; er is nog steeds geen wasmot in geconstateerd. Ik heb ook geprobeerd de afstand tussen de raten in de broedkamer te vergroten; het resultaat was wel wat beter, maar niet afdoende.

Ondertussen heeft een grote imker mij zijn methode laten zien. In zijn lange bijenstal heeft hij twee lange latten langs de muur bevestigd, zoals bij een bordenrek. Er kan één raat in gezet worden; alle raten staan dus naast elkaar. Van wasmot geen spoor. Ik moet er echter bij vermelden, dat deze imker buitengewoon hoge eisen aan zijn raten stelt, donkerbruine raten waren er niet bij. Mijn proef met de donkerbruine raten was dus wel veel zwaarder, maar als de methode werkelijk goed is moeten ook die motvrij blijven.

Ik hoop dat zij bij wie de schoorsteen goed gewerkt heeft, zowel als zij bij wie de proef niet is geslaagd, hun ervaringen in het Groentje zullen publiceren. K.

Honingtentoonstelling IMKERSDAG DRACHTEN

Opmerkingen van de Jury

In het algemeen kon worden geconstateerd dat in de loop der jaren de kwaliteit en de verzorging van de inzendingen zodanig zijn geworden dat de Jury het bij de beoordeling dikwijls zoeke moest in soms zeer kleine afwijkingen.

Dat er ondanks dit toch nog grote verschillen voorkwamen, zodat in enige gevallen zelfs niet tot keuring werd overgegaan, was in hoofdzaak aan de inzenders zelf te wijten.

Zij realiseerden zich niet de **specifieke eisen** van de **klasse** van **inzending**.

Bijvoorbeeld:

- a. **Klasse vloeibare honing:** hier horen geen potten bij, waarvan de inhoud reeds troebel wordt door kristallisatie. Alles moet helder en doorzichtig zijn, naar gelang de drachtbron.

- b. **Klasse gekristalliseerde honing:** de honing moet volledig uitgekristalliseerd zijn; mag niet „uit de pot” lopen. Oppervlakte van de honing moet droog zijn.

- c. **Klasse heidehoning:** het typische karakter van heidehoning is nu eenmaal het gelatineachtige; n.l. dat het al na korte tijd zo stijf in de pot zit, dat het bij het scheef houden ervan, niet gaat „lopen”.

Doet het dit wel, dan is het zo goed als zeker dat er andere honing door is, wat ook bij het meten van het suikergehalte vastgesteld kan worden.

Een pot met gekristalliseerde honing wordt wel eens omgesmolten tot vloeibare. Hierbij komt dan meermalen een randje luchtbelletjes aan de oppervlakte rond de binnenrand van de pot. Dit kan verwijderd worden en maakt het geheel aantrekkelijker.

JAARVERSLAG

Afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap over 1967

Het jaar 1967 was gunstig voor de bijenteelt. De bijenvolken ontwikkelden zich flink en de honingopbrengsten waren goed. Van de verschillende drachten was alleen de heidedracht hier en daar slecht. De prijzen voor de honing waren matig.

De bestuiving van het fruit en van diverse tuinbouwgewassen, zoals met name augurken onder glas in noord Limburg, verliep over het algemeen tot tevredenheid van imkers, fruittelers en tuinders. De vraag van de augurkentelers naar bijenvolken blijkt een goede stimulans te zijn voor de bijenteelt in zuidoost Nederland.

Bestuivingsregeling 1967

De contactcommissie Tuinbouw/Bijenteelt, bestaande uit vertegenwoordigers van de hoofdafdeling Tuinbouw en de afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap, heeft voor 1967 o.m. de volgende bestuivingsvergoedingen vastgesteld: Voor een kastvolk geplaatst in een boomgaard is de vergoeding f 15,— (evenals vorig jaar). Voor een korfvolk is de vergoeding f 2,50 lager. Voor een kastvolk, dat in de openlucht wordt geplaatst bij meloenen en aardbeien onder plat glas of augurken onder staand glas is een vergoeding overeengekomen van f 25,— per periode van vier weken. Voor de volgende periode van vier weken is de vergoeding f 10,— voor kast- en korfvolk. In de provincie Limburg geldt voor plaatsing bij de augurken echter een richtprijs van f 75,— voor het gehele seizoen tot en met augustus, terwijl de vergoeding voor elke week daarna f 10,— per volk bedraagt.

Voor een kastvolk, dat onder staand glas wordt geplaatst is de vergoeding f 35,— per periode van maximaal drie weken.

Tenzij tussen teler en imker anders wordt overeengekomen, komen de kosten van vervoer van de bijenvolken ten laste van de teler.

De contactcommissie heeft ook dit jaar aandacht besteed aan de verschillende oorzaken van schade aan bijen als gevolg van bestrijdingsmiddelen op land- en tuinbouwgewassen. De conclusie was dat — zo het al noodzakelijk zou zijn om tijdens de bloeiperioden bestrijdingsmaatregelen te nemen — er meestal doeltreffende middelen verkrijgbaar zijn, welke toch niet of nauwelijks schadelijk zijn voor de bijen. Met voldoening heeft de commissie geconstateerd, dat er in de laatste jaren bij de voorlichting aan de praktijk meer dan voorheen aandacht wordt

besteed aan de gevaren van verschillende bestrijdingsmiddelen voor de bijen.

Koolzaad Flevopolder 1967

De directie van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders heeft voor 1967 een oppervlakte van 900 ha koolzaad ten zuidoosten van het gemeentelijk Wortman beschikbaar gesteld voor de imkers. Dit gebied zou zo nodig worden bespoten met thiodaan, dat voor de bijen niet giftig is. De kleinste afstand tot koolzaad dat eventueel met dieldrin (uiterst giftig voor bijen) zou worden bespoten, bedroeg meer dan drie kilometer. Na bijna 25 jaar de belangen van de imkers in de IJsselmeerpolders op voortreffelijke wijze te hebben behartigd, overleed op 25 maart 1967 de toezichthoudend imker, de heer E. Wietsma te Langelille. Voor 1967 is zijn werk in de polder overgenomen door de heer W. van 't Land te Barneveld.

In het voorjaar zijn 2025 volken geplaatst bij het koolzaad en daarna 325 volken bij de witte klaver. Het koolzaad behoefde tijdens de bloei niet te worden gespoten tegen de koolzaadkevers.

Komkommerteeltgebieden

In de oudere komkommerteeltcentra moeten de bijenhouders hun volken in de zomer verplaatsen naar gebieden waar geen komkommers worden geteeld. Dit is geregeld in plaatselijke verordeningen, de zg. bijenverordeningen.

Evenals hommels en zweefvliegen zorgt de bij namelijk voor bestuiving van de komkommerbloesem waardoor zg. zaadkomkommers ontstaan. Het verplaatsen van de bijenvolken is dus maar een gedeeltelijke oplossing van het probleem. De snelle ontwikkeling van de komkommerteelt heeft tot gevolg gehad, dat er bijna geen komkommers meer worden geteeld onder zg. plat glas. Bovendien worden komkommers in toenemende mate in het najaar en in de winter geteeld.

De in het najaar bloeiende komkommers oefenen een enorme aantrekkingskracht uit op de insecten, omdat buiten de kassen de natuur hier dan weinig te bieden heeft. De kassen kunnen gelukkig vrij eenvoudig worden gevrijwaard van insectenbezoek door de luchtramen en -openingen af te sluiten met fijnmazig nylon gaas. Aldus ontzegt men de hommels en zweefvliegen e.a. ook de toegang.

Door deze ontwikkeling van de komkommer-teelt zijn de bijenverordeningen nog minder effectief geworden. Wel vormen deze verordeningen een rem voor de bijenteelt.

De komkommercommissie van de afdeling Bijenteelt, waarin ook een vertegenwoordiger van de komkommerkwekers zitting heeft, is daarom een actie begonnen tegen de bijenverordeningen.

Bijensuiker

Toen enkele jaren geleden de suiker voor veevoeding aanmerkelijk lager was geprijsd dan de bijensuiker heeft dit veel klachten opgeroepen. Op voorstel van de afdeling Bijenteelt heeft het Landbouwschap destijds dit probleem voorgelegd aan het ministerie van Landbouw en Visserij. Er was echter niets aan te doen, omdat in Benelux-verband was bepaald, dat bijensuiker ten aanzien van het invoerrecht niet op één lijn werd gesteld met suiker voor veevoeder.

Wél zegde het ministerie van Landbouw en Visserij alle medewerking toe om aan deze ongelijke behandeling van bijen en vee een eind te maken.

Tegen deze achtergrond wordt het duidelijk, dat de plannen van de Europese Commissie inzake de EEG-suikerregeling met spanning tegemoet werden gezien.

In het voorstel van de Europese Commissie inzake de EEG-suikerregeling voor het seizoen 1967/1968 was inzake de surplussuiker bepaald: „Teneinde het gebruik van suiker voor de veevoeding mogelijk te maken, kunnen de lidstaten voor suiker die ongeschikt is gemaakt voor menselijke voeding een denatureringspremie verlenen”.

Door toedoen van het Nederlandse ministerie van Landbouw en Visserij is de definitieve tekst van de EEG-verordening op dit punt gewijzigd nl.: „Teneinde het gebruik voor voederdoeleinden mogelijk te maken, kunnen de lidstaten voor de suiker die ongeschikt gemaakt is voor menselijke consumptie een denatureringspremie verlenen”.

Het grote winstpunt leek dus, dat bijensuiker in ieder geval voedersuiker is. In een schrijven van 15 maart 1967 zijn de imkersorganisaties in de EEG-landen door ons op de hoogte gesteld van deze ontwikkeling.

Bij het overleg tussen de ambtelijke vertegenwoordigers van de Zes in Brussel, dat op 30 maart 1967 plaatsvond, is gebleken, dat de zaak toch niet zo eenvoudig was.

De vertaling van artikel 6 lid 1 van de Suiker-verordening 1967/1968 was namelijk niet eensluidend. In de Franse visie wordt gesproken van suiker voor voeding van „betail” (hier hoort zelfs pluimvee niet bij); in de Duitse visie wordt suiker voor „Viehfutter” genoemd. De Nederlandse

vertegenwoordiger heeft gesteld: onze officiële tekst zegt: „voederdoeleinden” dus hier hoort bijenvoeding ook bij.

In het verdere gesprek bleken echter de vertegenwoordigers van Frankrijk, Duitsland en Italië tegen een lagere prijs voor de bijensuiker. De vertegenwoordigers van Nederland en België hebben tenslotte een ongunstige beslissing in deze vergadering weten te voorkomen door opnieuw voor te stellen het advies van de imkers in de EEG in te winnen (op het eerste verzoek van Brussel aan het Comité van EEG-imkers was geen enkele reactie ontvangen).

Deze gang van zaken is door het secretariaat van de afdeling onmiddellijk medegedeeld aan de secretaris van het EEG-comité van imkers en aan de imkersorganisaties in Frankrijk, Italië en Duitsland.

Het aktiveren van de imkersorganisaties in de partnerlanden heeft geleid tot een wijziging van het standpunt van de vertegenwoordigers van Duitsland, Frankrijk en Italië.

In het begin van 1968 werd officieel het bericht ontvangen, dat voor 1967/1968 bij wijze van proef voor bijensuiker dezelfde voorschriften zouden gelden als voor veevoedersuiker. De bijensuiker dient uiteraard anders te worden gedatureerd. Behalve de denaturering werden aan de handel en distributie van bijensuiker geen eisen meer gesteld.

Korte berichten

Afd. Rotterdam

Onder auspiciën van de Wijkraad Kralingen werd er op 6, 7 en 8 september j.l., in het gebouw van Het Vrije Volk te Rotterdam, door verschillende Volkstuinverenigingen in Kralingen een tentoonstelling van gekweekte produkten gehouden onder de naam van „Kralingen in Groen”.

De afd. Rotterdam van onze vereniging was verzocht daaraan haar medewerking te verlenen. Een bescheiden stand werd door ons ingericht. Jammer was het dat geen „levende have” kon worden geplaatst. De zaal was daar totaal ongeschikt voor.

Niettemin is deze tentoonstelling ook voor onze afdeling een groot succes geweest. Onafgebroken werd er met een ledige kast, honingslinger enz. gedemonstreerd. D.m.v. lektuur werd een en ander verduidelijkt.

Ruim 1350 personen bezochten onze stand. Na afloop van de tentoonstelling mochten wij de dank van de organisatoren in ontvangst nemen met de mededeling dat zij er van overtuigd waren dat een bijenstand een enorme „trekpleister” is.

Ons werd gevraagd voor het volgende jaar wederom onze medewerking te willen verlenen, waarop wij gaarne „ja” hebben gezegd.

W. v. Werkhoven, secr.

IN MEMORIAM

Afd. Beeststerzwaag e.o.

Ons oud-erelid, de heer

W. EDEMA

van Wijnjeterp is ons op hoge leeftijd overleden. Een imker van de oude stempel, steeds vol belangstelling en met grote kennis van het bijenvolk. Op een rustige zomermiddag hebben wij hem in zijn oud-woonplaats op het hoog gelegen kerkhof onder grote belangstelling met ten grave gebracht. de Secretaris.

Vele imkers zijn de afgelopen maanden gratis bezitter geworden van het **KLEINE BIJENBOEK** van Joustra. Ook u kunt dat worden. Bij afname vanaf f 50,— aan imkers artikelen ontvangt u het gratis bij ons.

Ook voor de fijnste kwaliteiten import honing zijn wij zeer voordelig o.a. witte **KLAVERHONING** f 2,— per kg.

Vraagt onze materialen- en honingprijslijst eens aan. Wij zenden u die gaarne gratis toe.

Onze prijzen zijn lager.

Bijenstand

H. T. VAN DAM & Zn., JUBBEGA (Fr.)

Telefoon 05165-382.

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

Bij de op 10 september 1968 in Wageningen gehouden examens voor het diploma Praktisch Imker slaagden alle kandidaten, namelijk de Heren:

H. S. Blaauw, Zoutmanweg 3, Breda.

J. v. d. Ende, Fokke Noordhofstraat 9, Arnhem.

P. J. v. d. Looij, Beverlaan 1, 'Son (N.B.).

P. Stegeman, Portiekstraat 2a, Staphorst.

H. Troost, Rollecaterweg 13, Den Hulst (Ov.).

R. J. Veldhuizen, Klaarwaterweg 38, Soest.

Wij bieden hen onze hartelijke gelukwensen aan.

Op de Imkersdag te Drachten verzonden wij aan H. M. de Koningin het volgende telegram:

„De Nederlandse imkers, bijeen op hun 39ste imkersdag te Drachten geven Uwe Majesteit de verzekering van hun voortdurende aanhankelijkheid en trouw. van Rappard”.

waarop het volgende antwoord werd ontvangen:

„Hare Majesteit de Koningin heeft mij opgedragen haar hartelijke dank over te brengen voor de door de Nederlandse imkers geuite gevoelens als vertolkt in Uw telegram gezonden ter gelegenheid van de 39e Imkersdag te Drachten.

De Adjutant van Dienst,

(w.g.) L. van Dorp,
Luitenant-Kolonel”.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2,50, elke 4 woorden meer f 0,50. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 84 68 01 van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Inzendtermijn vóór de 10e van de maand.

TE KOOP GEVRAAGD: **honinglosmachine** voor het kolven van hele raat in één keer. B. Slotboom, Groenloseweg 6, Eibergen.

GEVRAAGD: in goede staat verkerende **spaarkasten** zonder bijen, moeten afkomstig zijn van Bijenhuis te Wageningen. Brieven aan A. P. Posthumus, Bergweg 21, Veenendaal.

PERSDOEKEN voor honing en was, 100 x 125 cm. Fa. O. J. v. d. Baan, Touwslagerij, Noordkade 57, Drachten, tel. (05120) 2004.

TE KOOP: **Flinke partij heideraathoning** van uitstekende kwaliteit. Brieven onder no. 99 aan het Bijenhuis, Wageningen.

TE KOOP: **4 bijenvolken in kasten, zesraamshoningslinger, restant suiker** en andere benodigdheden. T.e.a. bod. P. v. d. Meer, Machineweg 161, Aalsmeer.

TE KOOP aangeboden: **heideraat- en slingerhoning**. C. van Holland, Ruisseveen no. 20, Veenendaal.

AANGEBODEN: Bijenvolken in prijzen van f 5,— tot f 60,—, gebruikte bijenkasten f 17,50. Broed en honing kamer- raampjes 15 cent per stuk, koninginroosters f 1,50, bijenkorven (gebruikt) vanaf f 3,50 tot f 12,50 (nieuw). Necktapol, Nosmack, Fondant, krachtvoedsel en tevens medicijn voor uw bijenvolken f 4,50 per kilogramverpakking. Ned. koolzaadhoning f 2,50 per kg. Ned. lindehoning f 2,20 per kg, boekweithoning (import) f 1,45 per kg, lindehoning (import) f 2,— per kg. Alles in bussen van 25 kg. Voor de verpakking van deze honing leveren wij u de benodigde potten met deksels à 10 cent per stuk. Plastic deksels (wit) f 3,50 per honderd stuks enz. enz. Handelsbijenstand „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes (Utr.), tel. 02153-6704.

Het was een goed honingjaar, veel geoogst van onze 300 volken, zodoende kunen wij U volop leveren tegen zeer geschikte prijzen. Ons bijenpark bestaat reeds 71 jaar; vanaf 1910 (zie het oktobernummer van dat jaar) behalen wij steeds de eerste en ereprijzen met onze honing.

U bent dus verzekerd bij ons het allerbeste te kopen. Klaverhoning f 2,30 per kg. Linde f 2,40, Fruit f 2,35, Heide f 4,50. Minimum afname 25 kg. Bij deze honing, flacons met schroefdeksel voor 10 cent. Verzending ook naar België en Duitsland.

Uitgebouwde ramen kopen, niets is makkelijker en voordeliger.

U bent van alle rompslomp af, zoals kunstraat inzetten enz. Broedramen 90 cent, honingramen 70 cent. Ronde korven, oersterk f 12,—. Schepkorf f 10,—, Broedraampjes 30 cent.

Honingraampjes 25 cent. Simplex kasten, compleet met ramen en rooster, dak met zink, geschilderd groen met witte banden f 29,50. Honingflacons met schroefdeksel, doos van 24 stuks f 4,—. Bijenkap of sluier f 5,—. Voerbak, ir. Mommers, f 10,—. 6-raams kastje met ramen f 9,—. Verkleinblok 2-raams f 2,—.

Voerraam voor droge suiker f 1,25, draadrooster f 3,—, zinkrooster f 1,75, Stamphoning, prima voor Uw bijen, beter is er niet, f 1,50 per kg. Min. afname 5 kg.

BIJENPARK BRULLEMAN, ZANDPAD 42a, Breukelen, tel. 03462-1303 - giro 377905.

H. H. IMKERS

Zendt vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS

rechtstreeks of in verenigingsverband naar . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't Land

Telefoon 2607 Barneveld

U zult zien, wij betalen de hoogste prijs. Desgewenst KUNSTRAAT terug.